

'Reizend de vijfenzestig gehaald'

Jan van Woerkom
neemt afscheid met
Zilveren Krommer

Liever was hij nog een paar jaar actief gebleven, maar in mei ging Jan van Woerkom met pensioen. Bert Jansma sprak met hem. | DOOR: BERT JANSMA |

Paul Lightfoot, artistiek directeur NDT, speldt Jan van Woerkom de Zilveren Krommer op. | FOTO: © PIETER OFFRINGA |

Met een relaterende lach noemt hij zich 'de eerste reizende technicus die reizend de vijftigste haalt'. En later: 'Waar-schijnlijk de best opgeleide theatertechicus in Nederland'. Jan van Woerkom ging eind mei met pensioen bij het Nederlands Dans Theater en kreeg een maand eerder de Zilveren Krommer uitgereikt. Toch is hij geen man van superlatieven. Eerder een nuchter all round-vakman, op de hoogte van de nieuwste ontwikkelingen in de theatertechiek. En net zo goed geïnformeerd over pensioenen en cao-onderhandelingen, want ook daar houdt hij zich al een jaar of acht mee bezig.

De allereerste dansvoorstelling die Jan van Woerkom van het Nederlands Dans Theater zag was *De anatomische les* van Glen Tetley. In 1964, met Jaap Flier in de hoofdrol, in de Koninklijke Schouwburg in Den Haag. 'Dat was met school,' vertelt hij, 'van school uit ging je naar zulke uitvoeringen toe. Ik vond het leuk, ja, en daar is iets van blijven hangen.' Toen hij moest kiezen voor een opleiding werd het techniek voor de jonge Van Woerkom, elektrotechniek. Hij kwam terecht in het installatiewerk. Maar die andere wereld, dat artistieke, bleef trekken. 'Ik wilde rond m'n twintigste toch iets in het theater doen. We hadden een groepje waarmee we de boer op gingen in het westen van het land. Drie meiden die zongen en dansten en ik deed de techniek. Met twee speakers, twee microfoontjes, heel *basic*.' Na de voorstellingen werd de sociëteit van Pulchri aangedaan, aan het Lange Voorhout. 'Daar zag je schilders, de leden van Pulchri, maar ook acteurs en de jongens die de techniek deden in de schouwburg. Wat moeten jullie allemaal doen, vroeg ik ze. 's Avonds werken, het weekeinde werken, de provincie in, laden en lossen, vertelden ze. En ik: wat verdient dat dan wel niet? Nou, dat viel vies tegen. Ik werkte van 8 tot 5 in de installaties en verdiende bijna twee keer zoveel. Daar zag ik niet zoveel in. Zo gek was ik dus ook weer niet van het theatervak.'

Toch bij het NDT

Niettemin stak het de kop weer op. 'Ik werkte als elektrotechnicus mee aan de bouw van het Lucent Danstheater in Den Haag en door dat werk ben ik in 1987 tóch in het theatervak en bij het Nederlands Dans Theater terecht gekomen. Wat me toen opviel was hoe weinig mensen er eigenlijk waren met een technische opleiding. Theatertechnici waren hobbyisten of jongens van het type drop outs, zeg maar. Dat is nu wel even anders.' Zelf schoolde hij zich bij in de theatertechiek bij het SOT, de Stichting Theater Opleiding, een voorloper van de huidige opleiding theatertechiek. Van Woerkom: "Tegenwoordig kunnen technici officieel erkende diploma's halen aan mbo- en hbo-opleidingen. Maar het is nog niet zo dat werkgevers altijd zo'n diploma eisen. Want aan een eis hangt uiteraard een

prijkaartje. Je zou verwachten dat werkgevers en producenten voor vakbekwame mensen kiezen, maar dat zit er lang niet altijd in.'

Cursus pyrotechniek en pensioenen

Van Woerkom heeft altijd het belang van scholing en opleiding gezien. Ook nu nog. 'Mijn generatie is van het vóórdigitale tijdperk, dus wij moeten bijspijkeren. Ik heb m'n hele leven een of twee cursussen per jaar gedaan. Vorig jaar nog een cursus over installatieveiligheid en de NEN1010. Dat vind ik ook léuk om te doen. Ik heb een cursus pyrotechniek gedaan in Zürich. En kortgeleden nog een cursus pensioenen.' Dat laatste vraagt om toelichting. Een theatertechicus die zich specialiseert in pensioenen? 'Het is een hele mond vol, maar ik ben lid van de deelnemersraad van het verantwoordingsorgaan van het Pensioenfonds Cultuur. Daar mag je als gepensioneerde in blijven zitten. Ons pensioenfonds is klein, we zijn bezig op te gaan in het pensioenfonds voor Zorg en Welzijn. Het tweede qua grootte in Nederland, na het ABP. Dan zijn we onder de pannen.'

Veranderingen

In vijftig jaar heeft Jan van Woerkom de theatertechiek compleet zien veranderen. De opkomst van computers, bewegende armaturen en het aansturen van licht met DMX, hij heeft het allemaal meegemaakt. Hetzelfde met de verplichte mechanisering van de trekkenwand, waardoor de technici bij changementen

'Alles begint met een droom. Maar wat je ook droomt, de praktijk wil wel eens dwars zitten. Dat is waar de techniek in beeld komt'

niet meer aan touwen hoeven te sleuren en trekken. 'Het Lucent behoorde bij de eerste drie of vier theaters in Nederland die geautomatiseerd zijn. Die oude trekkenwanden met contragewicht zie je nog veel in het buitenland, vooral in de kleinere theatertjes waar ik later ook veel met NDT3 kwam. Ik noem dat wel eens de houtje-touwtje-theatertjes. Een paar latjes op de vloer van het toneel aan elkaar gespijkerd, een touwtje naar beneden en dan doek of decor ophijsen.' In de Antwerpse Boerla schouwburg, weet Van Woerkom, hebben ze naast de gemechaniseerde trekken ook nog de oude behouden. Als een soort museumfunctie. Voor rondleidingen.

NDT3

Van het theater in Vlaanderen weet Van Woerkom een en ander, want in 1992 verhuisde hij naar België om bij de Vlaamse Opera van Antwerpen en Gent te werken. 'Daar ben ik chef-belichter ►

© PIETER OFFRINGA

geweest. Maar na vier jaar werd ik teruggevraagd door het NDT als hoofd techniek van het Lucent. Het leuke van het werk in het Lucent was dat je er ook een hoop andere voorstellingen binnenkreeg.' In 2000 werd hij gevraagd om daarnaast de techniek voor NDT3 te doen. 'Daarmee heb ik rondgereisd, totdat het werd opgegeven. Het mooie van NDT3 was dat het zo'n kleine groep was. NDT3 had niet zoveel publiek in Nederland, we zaten bijna altijd in het buitenland. Je kwam ermee in theatertjes waar van alles mankeerde. En dan moest je zorgen dat het er toch een beetje uitzag.' Ook het goed archiveren van de voorstelling hoorde erbij, met

'Het belangrijkste blijft toch dat je toegewijd bent aan de company, dat je daar voor honderdtwintig procent je ziel en zaligheid in legt'

het oog op latere uitvoeringen. 'Dan zat je een dag na de première op de luchthaven alles bij te werken op je touch screen. Soms was die tijd er niet. Moesten we na een première in De Regentes direct naar Madrid. Toen heb ik overal maar fotootjes van gemaakt. Lampje één aan, een foto. Lampje twee aan, een foto. En dat in m'n laptopje gezet, lampje één dat moet daar, lampje twee daar.'

Hongkong

Verhalen en anekdotes genoeg. Het NDT ging voor optredens naar Australië. Jan van Woerkom had elektrotechnisch werk te doen in

het theater in Den Haag. Er kwam een telefoontje: de vrachtboot met de containers met decor, kostuums en rekwisieten zou naar Melbourne varen, maar was onderweg afgeweken richting Shanghai. Voorstelling in de problemen. Of Van Woerkom de volgende ochtend naar Hongkong wilde vliegen, want daar stonden de containers. En of hij dan wilde zorgen dat ze als luchtvracht nog tijdig in Australië zouden arriveren. Het zou wat kosten, maar dan heb je tenminste een voorstelling. Van Woerkom: 'Dan zit je de ene dag hier en de volgende in Hongkong. Onvoorbereid. Zorgen dat alles netjes geladen wordt, dat er niets verloren gaat of gestolen wordt. Dat de douaneformaliteiten in orde komen.'

Ziel en zaligheid

Wanneer hij zoekt naar een omschrijving van het wezen van zijn vak, zegt Van Woerkom: 'Het begint met een droom van de choreograaf, alles begint met een droom. Maar wat je ook droomt, de praktijk wil wel eens dwars zitten. Dat is waar de techniek in beeld komt. Je gaat samen met de choreograaf en het decoratier kijken of die droom verwezenlijkt kan worden, en hoe. Zo gaat het nog steeds. Ontwerpers hebben iets nieuws gehoord, willen er iets mee doen en dan wordt van de techniek verwacht dat ze de technische kant kennen en kunnen. Dat is essentieel. Maar het belangrijkste blijft toch dat je toegewijd bent aan de company, dat je daar voor honderdtwintig procent je ziel en zaligheid in legt.'

Altijd weer bij nul beginnen

Een van zijn mooiste herinneringen is Jiri Kyliáns ballet *Kaguahime*, met muziek van de Japanse componist Maki Ishii. 'We gebruikten de mogelijkheden van het theater optimaal. De hele theaterdiepte. Alles wat heen en weer en op en neer kon. En die Japanse trommels, die voelde je echt, dat kun je elektronisch niet namaken.' Hij had nog wel willen blijven werken, bijvoorbeeld om zijn geliefde 'rondleidingen' te geven aan gasten van het Lucent. Hij zal nog wel iets vinden om zijn kennis over te dragen. Maar dat essentiële van zijn vak, zal hij missen. 'Je begint in dit vak bij nul. Je maakt wat nieuws en dat stáát er. En daarna begin je weer bij nul en je gaat wéér iets nieuws maken. Je komt in een leeg theater, je bouwt de hele voorstelling op, je draait die voorstelling. En je breekt hem weer af. En morgen begin je weer helemaal opnieuw. Dat is het mooie van dit vak.' ◀